

2. Сенченко М. Мозкові центри країн світу / М. І. Сенченко, О. М. Сенченко, В. Г. Гастинщиков. — Київ : Персонал, 2016. — 278 с.
3. Christopher Simpson. Science of Coercion: Communication Research and Psychological Warfare, 1945—1960. — New York : Oxford U. P., 1994.
4. Arthur Koestler in Richard Crossman (ed.). The God That Failed: Six Studies in Communism. — London : Hamish Hamilton, 1950.
5. Сондерс Ф. С. ЦРУ и мир искусств: культурный фронт холодной войны / Пер. с англ. под рук. Е. Логинова и А. Верченкова; редактор перевода В. Крашенинникова. — Москва : Институт внешнеполитических исследований и инициатив, Кучково поле, 2013. — 416 с. (Серия "Реальная политика").
6. William Donovan. Цитата из R. Harris Smith. OSS: The Secret History of America's First Central Intelligence Agency. — Los Angeles : University of California Press, 1972.
7. New York Times. — 1977. — 25 December.
8. E. Howard Hunt. Undercover: Memoirs of an American Secret Agent. The New Class was published in collaboration with the Congress for Cultural Freedom.
9. Stephen J. Whitfield. The Culture of the Cold War. — Baltimore : Johns Hopkins University Press, 1991.
10. Taylor D. Littleton and Maltby Sykes. Advancing American Art: Painting, Politics and Cultural Confrontation. — Alabama : University of Alabama Press, 1989.
11. State Department and USIA cables, April—July 1953 (SD. CA/RG59/NARA).
12. American Embassy, Paris, to State Department, 20 April 1953 (SD. CA/RG59/NARA).
13. Handwritten notes of the Cabinet meeting, 10 July 1953 (WHO/DDE).
14. Eugene Fodor. Цитата из New York Times, 25 December 1977.
15. Lyman Kirkpatrick. The Real CIA (New York: Macmillan, 1968).
16. Carol Brightman. Interview, New York, June 1994.
17. Richard Elman. The Aesthetics of the CIA; см. также: Jason Epstein. The CIA and the Intellectuals, New York Review of Books, 20 April 1967.
18. Самтон Энтони. Кто управляет Америкой? / Пер. с англ. В. Е. Тулаев. — Москва : ФЭРИ-В, 2002.

В работе исследованы аспекты использования книги как инструмента "мягкой силы" в годы "холодной войны" между США и Советским Союзом. Это была информационно-сетевая война, в которой использовали разнообразные методы: изъятие книг из библиотек и книгохранилищ информационных агентств; издание книг по заказу за счет ЦРУ и разнообразных фондов; пропаганда нужных книг и запрет печатать книги авторов, которые не вписывались в идеологию "холодной войны".

The aspects of the use of book are in-process investigational as an instrument of "soft power" in the years of "cold war" between the USA and Soviet Union. This was informative-network war in which used various methods: withdrawal of books from libraries of agencies of news; edition of books is by order due to CIA and various funds; propaganda of necessary books and prohibition to print the books of authors which was not written into ideology of "cold war".

Надійшла до редакції 15 травня 2018 року

БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА

УДК 004.92:027.081

Валентина Медведєва,
кандидат історичних наук,
науковий співробітник відділу
оперативної інформації НБУВ

Використання інфографіки в сучасній бібліотечній установі

Розглянуто аспекти використання інфографіки в сучасній бібліотечній установі. Досліджено характерні риси та особливості віртуальної бібліотечної виставки, з'ясовано вимоги до її організації. Проаналізовано інформаційно-аналітичну продукцію бібліотечних установ, представлена на віртуальних виставках.

Ключові слова: інфографіка, виставкова інфографіка, віртуальні виставки, рекламна кампанія, маркетинг.

Для створення інформаційно-аналітичної продукції бібліотечних установ сьогодні ефективно використовують інфографіку, що є однією з форм графічного і комунікаційного дизайну та новітнім інструментом репрезентації значного масиву комплексних відомостей. Це своєрідна візуалізація даних за допомогою інформаційних схем і графічних моделей подання інформації.

Метою статті є висвітлення особливостей використання інфографіки в бібліотечних установах.

Інфографіку застосовують у різноманітних сферах — від статистики демографічних даних і науки до освіти й журналістики. Головним призначенням інфографіки є інформування, а отже її часто використовують як доповнення до тексту, яке в повному

обсязі відбиває тему й містить певні пояснення. Інфографіка супроводжує матеріали в газетах, книжках, бізнес-звітах, інструкціях, журналах і може бути наведена у формі графіків, діаграм, ілюстрацій тощо.

Найвищий щабель серед сучасного інструментарію візуального представлення інформації посідає інтерактивна інфографіка, котра дає змогу репрезентувати значний обсяг різноманітних відомостей в організованій, зручній для перегляду формі. Завдяки поширенню соціальних мереж, фотоархівів, блогів автор може швидко й чітко донести потрібну, навіть найскладнішу інформацію до сучасного користувача. Отже, інфографіка — це важливий інструмент, що допомагає якнайвиразніше представити потрібну інформацію серед широкої аудиторії [1].

Сьогодні є чимало сервісів для створення інфографіки, з-поміж яких виокремимо:

- Visual.ly — особливий інструмент, що надає можливість генерації інфографіки, майже повністю побудованої на сучасних соціальних метриках;

- Piktochart — перетворює масиви інформації на різноманітні візуальні історії та має функцію автоматичного налаштування інфографіки;

- Fluxvfx — інструмент, за допомогою якого можна створювати відеоінфографіку;

- Creately — дає змогу створювати на професійному рівні динамічні схеми та діаграми;

- Stat Planet — надає доступ до важливих всесвітніх даних, які можна продемонструвати через схематичні візуалізації;

- Hohli — сервіс для створення графіків і діаграм, дає змогу змінювати зовнішній вигляд інфографіки відповідно до потреб користувачів;

- Google Public Data Explorer — зручний сервіс для представлення загальнодоступних даних на веб-сайтах і в блогах;

- Wordle — інструмент для створення ефективних словесних візуалізацій;

- Many Eyes — сервіс, за допомогою якого можна завантажити дані, що зберігаються на сайті, для перетворення текстової інформації на візуальну;

- Vizualize.me — додаток, за допомогою якого створюють інфографіку для резюме;

- Infogr.am — корисний інструмент для створення безкоштовних інтерактивних діаграм та інфографіки;

- Photo Stats — додаток для iPhone, який аналізує всі завантажені фотографії й генерує інфографіку;

- Saso — онлайн-інструмент для малювання, який дає змогу створювати різноманітні види інфографіки, зокрема карти сайта, схеми сторінок, UML (Unified Modeling Language — уніфікована мова моделювання) і мережеві графіки [2].

У бібліотечній роботі інфографіку використовують під час створення річних чи проектних звітів установ, рекламних відеороликів, в яких дані представлено у графічній формі, аналітичної продукції, віртуальних виставок тощо [3].

Сучасному користувачеві зручніше отримати інформацію, взаємодіючи з інтерактивним інтерфейсом,

що значно скорочує час пошуку та розширює можливості отримання даних. Візуальні об'єкти у формі інфографіки легше сприймаються, краще привертають увагу завдяки оригінальності, виразності, змістовності за умови компактного викладу тощо.

Розглянемо докладніше приклади застосування інфографіки у виставковій та рекламній діяльності бібліотечної установи.

Віртуальна експозиція дає змогу якнайкраще представити інформаційні ресурси з різноманітних тем, ознайомити користувачів із новими надходженнями. Нині є чимало сервісів з багатофункціональним комплектом, що уможливує видове різноманіття процесів організації віртуальних виставок, яким притаманні актуальність, оперативність, динамізм.

Серед моделей віртуальних виставок вирізняють:

- фотовиставки;

- виставки з аудіосупроводом;

- виставки-"лістівки" за окремим невеликим літературним твором;

- виставки-"ілюстрації" з "багатим" мультимедійним контентом, зокрема аудіо- та відеорядом;

- книжкові виставки;

- тематичні виставки;

- розгорнуті виставки — з розділами, цитатами, ілюстраціями, текстом, відео- та аудіоматеріалами;

- виставки-вікторини, презентації, хроніки та ін.

Бібліотечні працівники зазначають, що сьогодні віртуальні виставки не дублюють традиційні книжкові, а трансформуються у вид діяльності, що передбачає надання послуг в інтерактивному режимі з використанням численних переваг інтернет-середовища. Завдяки можливостям віртуального простору такі експозиції мають формат міні-сайтів, створених із залученням додаткових видів інформації (оцифровані витяги з книг, відгуки, інтерактивні посилання, рецензії тощо) [4].

Приміром, дослідник І. Торлін пропонує ознайомитися із досвідом організації віртуальної виставки на сайті Національної бібліотеки України для дітей. До уваги користувачів представлено видання, присвячені творчості видатних українських і російських художників-ілюстраторів. Відвідувач може перегорнути сторінки обраної книги й скласти про неї попереднє враження. Зображення, представлені в jpg-форматі, супроводжує гіперпосилання, за яким видання можна докладніше роздивитися чи прочитати [5].

На ресурсах вітчизняних бібліотечних установ також представлено електронні виставки у форматі мультимедійної презентації, flash-документа, html-документа, відеоролика тощо із застосуванням форматів html, pdf, video та інфографіки [6].

Дослідниця Н. Збаровська надає визначення віртуальної виставки як електронної презентації, створеної у форматі PowerPoint. Її доцільно використовувати як ефективний презентаційний матеріал (за наявності належного звукового оформлення та мультимедійного проєктора) на комплексних заходах, як-от Дні інформації, літературні вечори тощо [7].

Н. Збаровська вирізняє такі стадії підготовки онлайн-експозиції:

— основні етапи створення віртуальної книжкової виставки (вибір актуальної теми, розроблення схеми, добір книг та ілюстрацій);

— оформлення робіт у форматі Power Point (створення слайдів, використання анімаційних елементів);

— технічна підготовка проекту (опрацювання текстових матеріалів, сканування ілюстрацій та ін.) [8].

Під час створення презентаційних електронних виставок у форматі PowerPoint фахівці пропонують кілька методів анімаційного оформлення тексту. Завдяки інтенсивному застосуванню ефектів онлайн-експозицію реалізують у таких режимах, як довільна демонстрація та демонстрація, котру регулює користувач, що мають різний час перегляду.

Окрім формату PowerPoint, для створення електронних бібліотечних виставок використовують й інші графічні редактори, приміром прикладні програми у складі Windows (Paint), компоненти текстового редактора Word (WordArt) чи спеціальні програми для опрацювання зображень (Paint Shop Pro, Microsoft Picture-It, PictureMan, CorelDRAW тощо).

Характерною ознакою інтернет-середовища є постійний розвиток інструментарію, що урізноманітнює форми роботи зі створення віртуальних бібліотечних виставок та їхніх видів. Зокрема, нині ефективним і перспективним є використання сервісів Slideshare, PhotoPeach, Prezi, Dipity, Popplet, Calameo, Maps.google, Playcast, Myebook, Glogster, Empress, ZooBurst, BannerSnack, Sharesnack та ін. [9]. Діапазон цих інструментів дає змогу розширити види й форми виставкової діяльності бібліотечних установ, приміром виставка-конкурс, віртуальна виставка є синтезом традиційного й електронного подання інформації з використанням інформаційного середовища.

До особливостей віртуальної експозиції, крім розкриття теми завдяки мультимедійним засобам, належить і концентрація інформації, тобто можливість репрезентувати дані з високим рівнем компресії, які можна найефективніше представити саме за допомогою інфографіки [10].

В Україні неодноразово відбувалися різноманітні конкурси на кращу інфографіку, зокрема й серед вітчизняних бібліотекарів і фахівців суміжних сфер у межах програм "Бібліоміст", "Сучасний бібліотекар" та ін. [11]. Роботи конкурсантів оцінюють насамперед за такими критеріями, як ефективність подання інформації, гострота думки, авторський підхід.

Бібліотеки широко використовують інфографіку і для реклами. Це може бути плакат, анімаційна інфографіка, веб-сайти, офіційні сторінки установ, спільноти у популярних соціальних мережах, форумах, віртуальні дошки з відомостями про заклад, бібліотечні події тощо.

Використання реклами надає можливість розширити коло користувачів, привернути увагу до фондів. Маркетингові заходи, зорієнтовані на створення про-

дуктів і послуг, які мають попит у користувачів, допомагають модернізувати роботу бібліотеки, спрямувати вектор діяльності у бік сучасного користувача, що спрощує процес адаптації до ринкових умов сьогодення.

Водночас зауважимо про низький рівень кваліфікації бібліотечних спеціалістів у цій сфері, недостатнє усвідомлення важливого значення стратегії поєднання візуалізації даних із маркетингом, що перешкоджає конкуренції з професіоналами-графіками, а отже й фаховому зростанню.

Зважаючи на викладене, нині бібліотеки потребують:

- модернізації управлінської діяльності;
- організації роботи з кадрами (проведення додаткових навчань і тренінгів з метою підвищення професійного рівня бібліотечних фахівців);
- зростання рівня мультимедійної грамотності бібліотечних працівників;
- стимулювання інновацій та творчої активності бібліотекарів.

Зауважимо, що сьогодні бібліотечні працівники вже набувають навичок роботи у таких напрямках, як візуалізація даних, системне адміністрування та управління віртуальними спільнотами, тобто вміння створювати блоги, цифрові історії, відео, інфографіку та ін.

Отже, використання інфографіки в роботі бібліотечних установ надає можливість координувати їхню діяльність відповідно до запитів сучасних користувачів, зокрема завдяки застосуванню новітніх засобів і сервісів поліпшити якість обслуговування, ширше й ефективніше представляти ресурси, надавати доступ до фондів і залучати якомога більше нових читачів.

Список використаної літератури

1. *Что такое инфографика?*. — Режим доступа: <http://infographer.ru/infographica>. — Загл. с экрана.
2. *Студія Медіадизайну*. — Режим доступу: <http://smd.univ.kiev.ua/?p=1086>. — Назва з екрана.
3. *Саморукова О.* Інформаційна картина місяця. Основні тенденції висвітлення української тематики у іноземних ЗМІ. Українська "культурна дипломатія" vs "культурні війни" у іноземних ЗМІ (травень 2017 р.) / О. Саморукова, С. Ніколашвілі // Громадська думка про правотворення; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. — Київ, 2017. — № 14. — С. 27—35.
4. *Бондаренко В.* Віртуальні виставки як дистантна бібліотечна послуга / В. Бондаренко. — Режим доступу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=953:virtualnavistavka&catid=8&Itemid=350. — Назва з екрана.
5. *Торлин И. Г.* Виртуальная экспозиция на сайте Государственной библиотеки для детей / И. Г. Торлин // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества : труды X юбилейн. междунар. конф. "Крым-2003". — Москва : ГПНТБ России, 2003. — Т. 2. — С. 849—851.
6. *Виставкова діяльність — інформаційне обличчя публічної бібліотеки (Методичні поради)*. — Режим доступу: <http://library.ck.ua/files/14.07.2014/1.pdf>. — Назва з екрана.
7. *Збаровская Н. В.* Виртуальные помощники: информ. технологии / Н. В. Збаровская // Библиотека. — 2003. — № 10. — С. 45—47.

8. Збаровская Н. В. Выставочная деятельность публичных библиотек / Н. В. Збаровская. — Санкт-Петербург : Профессия, 2004. — 224 с.
9. Віртуальна виставка. — Режим доступу: <https://sites.google.com/site/hdakbsk/tehinfpr/virtualna-vistavka>. — Назва з екрана.
10. Українська Друга світова. — Режим доступу: <http://www.ww2.memory.gov.ua/vystavka>. — Назва з екрана.
11. Інфографіка очима українських бібліотекарів. — Режим доступу: http://bibliote4nyj-autoban.blogspot.ru/2013/03/blog-post_21.html. — Назва з екрана.

Рассмотрены аспекты использования инфографики в современном библиотечном учреждении. Исследованы характерные черты и особенности

виртуальной библиотечной выставки, выяснены требования к ее организации. Проанализирована информационно-аналитическая продукция библиотечных учреждений, представленная на виртуальных выставках.

The article is devoted to the consideration and use of infographic in the modern library institution. The features and features of the virtual library exhibition are analyzed, approaches and requirements for its organization are analyzed. The modern information and analytical products of library establishments that are presented at virtual exhibitions are analyzed.

Надійшла до редакції 1 березня 2018 року

УДК 097:025.17(=133.1=162.1):027.54(477-25)НБУВ

Тетяна Якубова,
кандидат історичних наук,
науковий співробітник НБУВ

Унікальні книжкові знаки у виданнях із фондів французькою та польською мовами НБУВ

Наведено відомості про книжкові знаки у примірниках видань із фондів французькою, польською мовами відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Надано класифікацію книжкових знаків. Розглянуто провенієнції дворянства, відомих учених, навчальних закладів, наукових організацій, музеїв; окремо проаналізовано польські книжкові знаки.

Ключові слова: бібліотечні фонди, книжкові знаки, екслібриси, провенієнції, бібліотекознавство, фонди НБУВ.

Унікальні печатки та екслібриси у примірниках видань із фондів французькою і польською мовами відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (далі — Відділ) тривалий час не досліджувалися та були поза науковим обігом. Безперечно, вони залишаються маловідомими історичними джерелами, які варті наукової уваги, широкої популяризації, оскільки мають непересічну історичну, наукову, культурну цінність для бібліотечної справи та книгознавства. Серед іноземної літератури Відділу ці штучно сформовані фонди літератури за мовною ознакою налічують 62 475 од. зб. французькою та 90 983 од. зб. польською мовами, переважно книг і періодики.

Наукове дослідження фонду французькою мовою НБУВ здійснювала історик Р. Кириченко (1995—2005); він став об'єктом вивчення як історичного бібліотекознавства і бібліографії, так і книгознавства. Значеному зібранню Р. Кириченко присвятила кандидатську дисертацію "Франкомовна українка кінця XVII — початку XX ст. у бібліотечних колекціях України: походження, склад, зміст, історико-книгознавча реконструкція" (Київ, 2005).

Різноманітну довідкову літературу з фонду французькою мовою НБУВ представлено у друкованому каталозі: *Франкомовні довідкові та бібліографічні видання XVIII — початку XX ст. у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: каталог / Уклад. М. А. Стельмашева, А. М. Беба, Р. С. Кириченко; НАН України. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. — Київ, 2008.*

У наведених книгознавчих дослідженнях питання про книжкові знаки фонду літератури французькою мовою докладно не розглядалося.

Фонд літератури польською мовою, до якого входять видання з різних галузей знань, тривалий час був "законсервований" для наукових досліджень. Отже, робота з вивчення книжкових знаків у його виданнях наразі є актуальною.

Мета статті — надання книгознавчої та історичної інформації про книжкові знаки у виданнях з фондів іноземної літератури відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій Інституту книгознавства НБУВ.

Знайдені книжкові знаки умовно розділимо на такі групи:

1) екслібриси представників дворянських родин України та Російської імперії (О. Кочубей, Д. Давидов, Г. Милорадович, В. Жевахов);